

CHỦ ĐỘNG PHÒNG CHỐNG HẠN CHO SẢN XUẤT HÈ THU VÀ VỤ MÙA

■ Trí Dũng

Nhân viên Xí nghiệp Thủy lợi Diễn Châu nạo vét tuyến kênh N2 phục vụ tưới lúa

Theo kế hoạch của Sở Nông nghiệp và Phát triển nông thôn đề ra được UBND tỉnh chấp thuận, vụ hè thu và vụ mùa năm nay toàn tỉnh phân đầu gieo cấy 81.500ha lúa, trong đó có 58.00ha lúa hè thu và 23.500ha lúa mùa. Ngoài ra còn có 10.200ha ngô lấy hạt, 200ha ngô sinh khối làm thức ăn gia súc, 2.800ha vùng, 200ha đậu đỗ các loại, 750ha lạc và 11.800ha rau các loại.

Theo dự báo của Tổ chức Khí tượng Thế giới (WMO) và Trung tâm Khí tượng Thủy văn Quốc gia thì mùa nắng nóng năm nay sẽ xảy ra hiện tượng thời tiết nắng nóng gay gắt, nhiệt độ không

khí cao nhất so với những năm trước đây, trời rất ít mưa, hạn hán cực kỳ nghiêm trọng, sẽ gây khó khăn lớn cho sản xuất nông nghiệp, trước mắt là sản xuất vụ hè thu và vụ mùa.

Từ dự báo nói trên và từ thực tế diễn biến thời tiết thời gian qua, các địa phương và bà con nông dân cần chủ động có những biện pháp khắc phục, hạn chế, nhằm đạt được kết quả tốt nhất trong sản xuất.

Nguy cơ nắng nóng và hạn hán nghiêm trọng

Theo dự báo của Tổ chức Khí tượng Thế giới (WMO) cho biết, nhiệt độ không khí năm 2023 sẽ là năm cao nhất so với tất cả các năm trước đây. Nhiệt độ không khí cao bao giờ cũng đi kèm với nắng nóng gay gắt, ẩm độ không khí thấp, trời ít mưa. Tất cả đều do biến đổi khí hậu gây ra, dẫn đến

hiện tượng thời tiết xảy ra mang tính chất cực đoan, xuất hiện chóng vánh, ít có sự giao thoa chuyển mùa như ngày xưa.

Trong nước, theo dự báo của Trung tâm Khí tượng - Thủy văn Quốc gia, mùa hè năm nay nắng nóng và nhiệt độ không khí cao sẽ đến sớm hơn so với những năm trước đây. Nhiệt độ không khí cao hơn trung bình nhiều năm (TBNN) từ 0,5-1,0°C. Ngay từ giữa tháng 3 và cả tháng 4 năm nay, nắng nóng đã xuất hiện ở khu vực từ Bắc Trung Bộ trở ra, nhiệt độ không khí tại Tương Dương, Nghĩa Đàn có lúc đã vượt quá 41°C. Mùa nắng nóng trước đây, mỗi lần xuất hiện thường kéo dài 3-5 ngày. Nhưng ngày nay sẽ kéo dài ít nhất 5-7 ngày và có thể còn dài hơn.

Đối với sản xuất nông nghiệp, cây trồng nào cũng cần có nước, nhất là cây lúa không thể thiếu nước tưới trong suốt cả thời gian từ sau khi gieo cấy đến chín.

Nhu cầu nước tưới trong vụ sản xuất vụ hè thu và vụ mùa rất lớn, nắng nóng và hạn hán có khả năng xảy ra nghiêm trọng. Trong khi đó 1.061 hồ đập trong tỉnh qua khảo sát tính đến hết tháng 3/2023 cho biết, nguồn nước dự trữ trong các hồ đập không nhiều, do suốt mấy tháng vừa qua trời ít mưa và lượng mưa vừa nhỏ, vừa xảy ra chỉ ở một số nơi trong tỉnh.

Hiện tại trong số 102 hồ đập do các doanh nghiệp thủy lợi quản lý chỉ có 4 hồ đầy nước, cùng kỳ năm 2022 có 12 hồ đầy nước; 56 hồ có dung lượng nước đạt trên 70% dung tích thiết kế, cùng kỳ 2022 có 65 hồ; các hồ còn lại có dung lượng nước chỉ đạt từ 60% trở xuống so với dung tích thiết kế.

Hồ đập do các địa phương quản lý có 959 hồ, đập. Đến thời điểm này chỉ có 26 hồ, đập đầy nước, 933 hồ còn lại lượng nước trong hồ chỉ ở mức từ 40% trở xuống so với dung tích thiết kế.

Còn ở các công trình thủy lợi đầu mối tính đến ngày 13/4/2023, mực nước tại thượng lưu cống Nam Đàn là 0,20m/thiết kế 1,15m, tại cống Bến Thủy 0,25m/thiết kế 0,5-0,8m, tại cống Nghi Quang

0,05m/thiết kế 0,5-0,8m, tại cống Diễn Thành 0,87m/thiết kế 0,92m, tại cống Mụ Bà 10,15/thiết kế 9,85m.

Với thực trạng nguồn nước hiện tại nói trên chỉ có khả năng phục vụ tốt cho vụ xuân từ nay đến thu hoạch, còn sau đó nguồn nước phục vụ cho sản xuất vụ hè thu và vụ mùa năm 2023 chắc chắn sẽ gặp khó khăn, nguy cơ hạn hán, thiếu nước tưới, xâm nhập mặn có thể xảy ra sớm trên diện rộng khó tránh khỏi.

Phòng chống hạn ngay từ bây giờ

Các địa phương và bà con nông dân đã có nhiều kinh nghiệm về phòng chống hạn hán, bảo vệ sản xuất. Nhưng mức độ nắng nóng, hạn hán, nhiệt độ không khí cao ngày càng diễn biến phức tạp, cực đoan hơn, mức độ nghiêm trọng lớn hơn. Vì vậy, các địa phương và bà con nông dân không thể chủ quan như những đợt nắng nóng và hạn hán đã xảy ra trước đây, mà phải khẩn trương chủ động có các biện pháp phòng chống hạn ngay từ bây giờ, đó là:

Một: Thường xuyên rà soát, kiểm kê nguồn nước hiện có trong các hồ, đập theo từng thời gian 7-10 ngày 1 lần để dự báo nguồn nước dự trữ trong từng hồ đập có thể tưới được cho cây trồng trong vụ hè thu, vụ mùa được bao lâu. Từ đó có kế hoạch quản lý và sử dụng nước hết sức tiết kiệm.

Hai: Thông qua kết quả kiểm kê nguồn nước dự trữ trong các hồ đập, ao hồ, mương máng, sông suối, nguồn nước tự chảy từ hệ thống thủy nông bare Đô Lương về... để tính toán thật cụ thể nguồn nước có thể có để đảm bảo sản xuất cho vụ hè thu, vụ mùa được bao

nhiều ha ở vùng nào, trên những cánh đồng nào. Số diện tích còn lại là bao nhiêu ha khả năng không có đủ nguồn nước tưới thì nhất thiết chuyển đổi sang gieo trồng các loại cây hoa màu chịu hạn.

Ba: Từ nay đến khi thu hoạch các loại cây trồng vụ xuân, các công ty thủy nông, các xã, hợp tác xã nông nghiệp, các thôn bản và bà con nông dân cần tập trung tổ chức nạo vét hệ thống kênh mương lớn, nhỏ, nội đồng; các cửa cống lấy nước, bể hút các trạm bơm... đảm bảo nước chảy thông suốt từ đầu mỗi đến tận từng cánh đồng, thửa ruộng.

Riêng các trạm bơm điện của các công ty thủy nông và của các địa phương quản lý tranh thủ thời gian này kiểm tra, tu bổ, bảo dưỡng lại toàn bộ máy móc, dây tải điện... để các trạm bơm điện hoạt động tốt nhất trong suốt cả mùa nắng hạn.

Bốn: Tập trung lấy nước vào các hệ thống dự trữ như: đầm địa, ao hồ, bầu biển, sông cắt, kênh mương... Khi các hồ đập thủy điện xả để tăng nguồn nước dự trữ ngay tại đồng ruộng. Đồng thời khảo sát địa điểm để chuẩn bị lắp đặt các trạm bơm đã chiến sẵn sàng đi vào hoạt động.

Năm: Về việc sử dụng nguồn nước tưới, cần có kế hoạch phân phối nước tưới hợp lý, triệt để tiết kiệm nước. Lập lịch tưới, mức độ tưới từng đợt cho từng vùng, từng xứ đồng theo thời kỳ sinh trưởng của cây trồng. Thực hiện tưới luân phiên giữa các vùng trong cùng một hệ thống và tưới luân phiên giữa các công trình trong vùng khi gặp hạn hán nặng xảy ra. Tất cả các địa phương nên chỉ đạo bà con nông dân áp dụng quy trình tưới nước khoa học, tiết kiệm (nông - lộ - phơi, SRI).

Sáu: Đối với những trạm bơm nước ở dọc các con sông gần biển nước lên xuống theo thủy triều, trước khi bơm nước phải tuyệt đối thực hiện quy trình: trước, trong khi bơm phải kiểm tra nguồn nước, nếu độ mặn đến ngưỡng không cho phép theo quy định thì phải ngừng bơm ngay để không làm chết cây.

Bảy: Trước khi thu hoạch lúa xuân, chính quyền các địa phương cần có biện pháp ngăn cấm bà con nông dân tháo khô nước trong ruộng để dễ dàng thu hoạch lúa. Đồng thời khuyến khích bà con nông dân nên gieo cấy các giống lúa càng ngắn ngày càng tốt để góp phần hạn chế sử dụng nước trong cả thời gian dài.

Tám: Đối với các loại cây công nghiệp và cây ăn quả dài ngày, biện pháp phòng chống hạn tốt nhất, dễ làm nhất, phổ biến, đó là: tận dụng lá khô, cỏ khô, rơm rạ tấp ủ vào gốc cây để vừa giữ ẩm, vừa chống bốc hơi từ đất lên không khí. Nơi nào có điều kiện, có mạch nước ngầm thì khoan giếng lấy nước để tưới, đắp ngăn khe suối tích nước lại, phát triển mạng lưới bơm nhỏ để tưới nước di động.

Riêng đối với cây chè, ngoài việc tấp ủ gốc, tưới nước (nếu có điều kiện), nhất thiết không hái chè bằng máy vào thời điểm nắng nóng và hạn hán nghiêm trọng sẽ làm cây chè khô héo, tàn lụi nhanh.

Chín: Sở Nông nghiệp và Phát triển nông thôn thường xuyên phối hợp với các công ty thủy điện để thống nhất kế hoạch, thời gian xả nước khi nào, trong trường hợp nào, ở đâu để giúp bà con nông dân chống hạn.

Việc xả nước ở các hồ đập thủy điện cần được thông báo trước ít nhất 1-2 ngày cho các cơ sở sản xuất biết để có kế hoạch bơm nước, lấy nước vào ruộng./.